

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ РОМАНУ ЕЛІЗАБЕТ СТАКЛІ "КВАРТАЛ "МАГНОЛІЯ" ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ДОМАШНЬОГО ЧИТАННЯ

У статті обґрунтовано доцільність використання роману Елізабет Стаклі для формування ЛКК студентів початкових курсів мовного ВНЗ на заняттях з домашнього читання. Автор пропонує комплекс соціокультурних завдань, які залучають до поетапного процесу читання.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства постійно зростає значимість іноземної мови, підвищується потреба в її оволодінні як засобом спілкування, налагодження суспільних відносин. У зв'язку з цим усе більшого значення набувають елементи лінгвокраїнознавства. Якщо раніше країнознавчі відомості супроводжували базовий курс лише як коментар при вивченні того чи іншого матеріалу, то на сучасному етапі суспільство відчуває необхідність навчати молодь культури країни, мова якої вивчається. Крім того, формування лінгвокраїнознавчої компетенції (ЛКК) необхідне для реалізації кінцевої мети навчання іноземної мови – формування комунікативної компетенції. Не можна підготувати студентів до іншомовного спілкування, сформувати навички комунікації без прищеплення норм адекватної мовної поведінки і у відриві від культурних норм країни, мова якої вивчається.

Усе вищезазначене свідчить про актуальність проблеми і необхідність її розгляду. Вона також обумовлена пошуком шляхів підвищення рівня ефективності навчання іноземної мови, недостатньою розробленістю матеріалів лінгвокраїнознавчого змісту в діючому навчально-методичному комплексі для молодших курсів мовних вищих навчальних закладів.

Традиційно в навчанні іноземної мови важливе місце відводиться тексту (друкованому, усному, електронному монологічному чи діалогічному), який дозволяє штучно створити атмосферу іншомовного спілкування. Також він виступає змістовною опорою для розвитку творчої розмови, використовується як зразок при побудові вторинного тексту письмового чи усного висловлювання зі зміненою комунікативною і змістовною структурою, як джерело інформації при навчанні спілкування. Саме тому предметом дослідження у нашій публікації є формування ЛКК студентів молодших курсів мовного вищого навчального закладу на основі художнього тексту.

Як вказує Л.П. Рудакова, спираючись на дослідження Л.С. Журавльової та М.Д. Зинов'євої [1: 40], при навчанні іноземної мови звертання до оригінальних художніх творів зумовлено багатьма причинами. По-перше, художні твори значно підвищують інтерес студентів до вивчення мов. По-друге, вони – невичерпне джерело соціокультурної інформації. Завдяки їм відбувається знайомство студентів з національною культурою народу, мова якого вивчається, із сьогоденням та історією країни, з укладом життя та естетичними нормами нації. По-третє, художні твори стимулюють мислення, пробуджуючи асоціації та особистий життєвий досвід, впливають на почуття та емоції тих, хто навчається, сприяють розвитку художнього смаку. По-четверте, вони знайомлять студентів з "дійсним ідеалом мовної норми", підвищують їх мовленнєву культуру, розвивають мовну здогадку. І, нарешті, художні твори є найціннішим матеріалом, на основі якого відбувається формування мовленнєвих вмінь. Вивчення автентичних текстів, які містять лінгвокраїнознавчі одиниці, дасть студентам змогу по-новому побачити проблеми їхніх однолітків за кордоном, ознайомитися з особливостями культури іншої країни, зрозуміти національно-специфічні особливості її народу, порівняти звичаї, традиції власної країни і країни, мова якої вивчається. У результаті молодь зможе дати оцінку літературним творам, знайти відповіді на питання, які її хвилюють.

Метою публікації є теоретичне обґрунтування доцільності використання художніх творів взагалі та, зокрема, роману Елізабет Стаклі для формування ЛКК студентів молодших курсів мовного ВНЗ і представлення науково обґрунтованої поетапної методики формування ЛКК з прикладами вправ.

Важко переоцінити роль лінгвокраїнознавчого тексту в навчанні іноземної мови, оскільки його використання дозволяє реалізувати ряд дидактичних принципів: робота над текстом сприяє розвитку працелюбності, самостійності; стає можливим інтегроване навчання видів мовленнєвої діяльності. Читаючи, студенти не лише прилучаються до нового для них світу, але й починають орієнтуватися в ньому, вчать визначати загальнолюдські цінності й отримують, врешті, моральне задоволення від самого процесу читання. Тексти для домашнього читання несуть у собі не лише соціальну інформацію, яка має значну освітню цінність, але й мають великий *виховний* потенціал: читання текстів, які містять країнознавчу інформацію, сприяє формуванню у майбутніх викладачів почуття інтернаціоналізму, патріотизму та гордості за власну країну; поваги, розуміння та терпимості до іноземної культури. Крім того, домашнє читання також є засобом розширення *лінгвістичного світогляду* студентів: бази фонових і країнознавчих знань; потенційного пасивного й активного словника.

Практика викладання іноземної мови свідчить, що студентська молодь із зацікавленням ставиться до історії, культури, мистецтва, звичаїв, традицій, захоплень однолітків та побуту народу, мова якого вивчається [2]. Підсумовуючи сказане, слід відзначити, що для формування ЛКК на заняттях з домашнього читання необхідно ретельно відбирати матеріал, оскільки перед системою освіти постає завдання підготовки студентів до культурного, професійного й особистісного спілкування з представниками інших соціальних традицій, суспільного ла-

ду і мовної культури. Це зобов'язує викладача добирати навчальний матеріал, який має когнітивну, комунікативну, професійну цінність, стимулює мисленнєву активність студентів.

Серед творів, які відповідають наведеним вище вимогам, нами було відібрано роман Елізабет Стаклі "Квартал "Магнолія" [3] для роботи зі студентами молодшого курсу мовного ВНЗ на заняттях з домашнього читання. У романі знайшли відображення образ Великої Британії, національний менталітет, система цінностей та стиль життя британців. Соціокультурна інформація роману, втілена у лінгвістичному матеріалі, характеризується такими рисами, як: достовірність, типовість і актуальність, тобто, вона відображає факти та явища культури, які становлять фонові знання типового носія мови і допомагають представникам іншої культури ознайомитися зі стилем життя середньої британської родини.

Вицнення соціокультурної інформації з художнього тексту у процесі читання пов'язано з певними труднощами, що потребує розробки спеціального комплексу завдань для її розпізнавання і використання. Необхідно створити такий методичний апарат, який би відображав етапи роботи та збагачував фонові знання про країну, мова якої вивчається, на базі автентичних текстів. Подібна система вправ призначена допомагати адекватному розумінню не тільки окремих соціокультурних явищ та їх функціональної ролі в певному художньому творі, але й сприйняттю всього твору в цілому та ознайомленню зі стереотипами світорозуміння та світовідчуття народу-носія мови. Усі наведені нижче вправи розроблені на основі запропонованого роману з використанням додаткових матеріалів.

Відповідно до особливостей та послідовності навчання читання, формування лінгвокраїнознавчої компетенції відбувається на чотирьох етапах – дотекстовому, текстовому, післятекстовому та післятекстовому творчому – формування ЛКК.

На **I emani**, метою якого є усунення країнознавчих, лінгвостилістичних, структурно-сміслових труднощів художніх творів, завдання слід спрямовувати на привертання уваги до іншомовної соціокультурної інформації, на моделювання фонових знань про країну, мова якої вивчається, образних узагальнень інокультурної дійсності. На цьому етапі необхідно прищепити стійкий інтерес до пошуку соціокультурної інформації у художньому тексті, сформувані та "відкоригувати" фонові знання. Наведемо приклади соціокультурних завдань:

- *Make up a list of 5-8 words and word combinations on the topic "British Secondary Education".*
- *Look at the plane ticket used in Britain and guess what plans for summer holidays it stands for.*

Увага на **II emani**, призначеному допомогти студентам зрозуміти зміст прочитаного тексту, зіставити здобуту лінгвокраїнознавчу інформацію з власним досвідом і оцінити її, сконцентровується на "плані вираження" (у нашому випадку – на пошуку лінгвокраїнознавчих одиниць, реалій країни, мова якої вивчається), а також на "плані змісту твору". Наприклад:

- *Read out of the text information relating to: reasons of Doreen's disease; the girl's preparation to the exam; the intelligence test; the exam in general; Doreen's parents attitude to education.*
- *Below, read about educational background of Maggie Turnbull in which some culture related items are missing. Guess what they are and fill in the gaps.*

My name's Maggie Turnbull, and I'm seventeen. I first went to _____ school when I was _____ years old. I left there at the age of nine, and went on to a _____ school, and then to a comprehensive school. I took ten _____ and now I'm in the sixth form studying maths, chemistry and physics for my _____ exams.

(Key: a primary; five; middle; GCSE; "A" level.)

Завдання **III emany** спрямовані на виявлення того, наскільки студенти зрозуміли та запам'ятали лінгвокраїнознавчий матеріал, який було пригадано та здобуто на попередніх етапах роботи, а також на визначення рівня сформованості навичок і вмінь розпізнавати та виділяти лінгвокраїнознавчу інформацію з художнього твору:

- *Read the greeting poem devoted to school graduation day and say what kind of future British parents wish their children to have.*

Keep this day forever, Someplace deep inside your heart – This happy, hopeful, golden day When all life seems to start, Keep the dreams you cherish – Keep the joy and promise	Never let their wonder fade – Keep the expectation And the shining goals you've made, Keep the precious memories – And, all along life's way, Of this graduation day!
---	--

- *Suppose you are a travelling agent whose friends, the Berners, have difficulty in planning summer holidays. Consider possible ways of helping them. Get ready to give advice as to how to spend their vacation in the best possible way with the view of: their financial situation; their interests; the scope of activities available.*

- *Work in pairs. Complete the chart below, using your imagination. In the left column, write Doreen's first experience at the Green Coat School. In the right column write words that tell what might have happened during the first experience. Then have partners discuss how the person having each experience probably felt.*

First Experience	Words That Describe Experience
On the first day of English class, Doreen ...	scowled, squirmed

На **IV emani**, який передбачає застосування студентами здобутих знань, умінь та навичок у максимально наближених до реальності навчальних ситуаціях, пропонуємо вправи, спрямовані на розвиток умінь розв'язувати проблемні завдання, аналізувати мовні особливості тексту. Молодь орієнтуємо на виконання операцій з інформацією: аналіз, синтез, відбір, перегрупування, конструювання нових зразків, пошук аргументів, удосконалює-

мо вміння творчого переосмислення. Вправи, що використовуються на цьому етапі, доцільно проводити в різних режимах – у парах, групах. Основна увага приділяється створенню студентами власних висловлювань, які мають відображати інформацію, засвоєну на попередніх етапах навчання. Позиція споживача культури змінюється позицією творця культурних цінностей. Нижче наведемо приклади подібних завдань:

- *In groups, design leaflets about the holiday offers for Christmas. Act as information officers and answer the questions of your prospective clients. Design a similar leaflet about the holiday offers at your native place.*
- *Write the end of the novel in which Ally became a star in Hollywood, Doreen – a professor of the University, Val – military officer.*
- *Team up and debate on the following: Secondary school students should be allowed to choose courses for themselves.*

Спираючись на все вищесказане, зазначимо, що перспективи дослідження формування ЛКК пов'язані з розвитком мови як суспільного явища, оскільки у ній відображаються всі культурні надбання та нововведення. Саме тому людина, яка вивчає іноземну мову, має оволодіти нею як засобом міжкультурної комунікації, що передбачає необхідність формування ЛКК як невід'ємної складової частини комунікативної компетенції.

Отже, читання автентичних текстів лінгвокраїнознавчого змісту сприяє підвищенню комунікативно-пізнавальної мотивації, формує лінгвокраїнознавчу й інтеркультурну компетенцію, позитивно впливає на особистісно-емоційний стан студентів, забезпечує можливість одночасного звернення до мови і культури, дозволяє у комплексі й більш ефективно вирішувати поставлені перед вищою школою завдання за допомогою іноземної мови, використовуючи її освітній, розвиваючий і виховний потенціал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Рудакова Л.П. Методичний апарат для засвоєння соціокультурної інформації у процесі читання художньої літератури у мовному вузі // Іноземні мови. – 1977. – №3. – С. 39-41.
2. Склярєнко Н.К., Голованчук Л.П. Формування соціокультурної компетенції учнів за навчально-методичними комплексами серії English through Communication // Іноземні мови. – 2003. – №1. – С. 9-10.
3. Stucley E. *Magnolia Buildings*. – Leningrad: Prosveshtenie, 1970. – 189 p.

Матеріал надійшов до редакції 16.04.2005 р.

Моркотун С.Б. Теоретическое обоснование использования романа Элизабет Стакли "Квартал "Магнолия" для формирования лингвострановедческой компетенции студентов на занятиях домашнего чтения.

В статье дано обоснование целесообразности использования романа Элизабет Стакли для формирования ЛСК студентов начальных курсов языкового ВУЗа на занятиях домашнего чтения. Автор предлагает комплекс социокультурных заданий, которые вовлекают в поэтапный процесс чтения.

Morkotun S.B. Pedagogical grounds of the use of the novel "Magnolia Buildings" by Elizabeth Stucley for the formation of linguacultural competence of students at homereading classes.

The article grounds the expedience of the use of Elizabeth Stucley's novel for LCC formation of junior students of linguistic higher educational establishment at homereading classes. The author suggests a complex of sociocultural exercises integrated into the step-by-step reading process.